

List izhaja vsak petek

in velja s poštnino vred in v Gorici domu poslan: za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 s., za četrto leta 80 sold.— Kdor sam po-nj pošilja, plača 2 g. 50 s. Za ude nar. - pol. društva „Gorica“ je cena določena, kakor za druge naročnike. Posamezni listi se prodajajo po 6 sold. pri knjigarju Sobarju na Travniku.

GLAS

Naročnina in dopisi

naj se blagovoljno pošljajo opravniku in sovredniku Antonu Lakner-ju, v Studenic, Furlano-vi hiši št. 8 III. nadstropje. Vse pošiljatve naj se frankujejo. Rokopisi se ne vračajo. Oznanila se sprejemajo. Plača se za navadno vrstico, če se naznanilo samo enkrat natisne, 8 sold., če dvakrat, 12 s. če trikrat, 15 s.; za kolek vsakrat 30 s.

Deželni zbor goriški.

Deseta seja je bila 14. t. m. — Brž o začetku seje stavi poslanec Faganel do ces. komisarja vprašanje, če misli vlada na to delati, da bodo okrajni sodniki slovenskim strankam slovensko dopisavale, posebno kedar gre za malenkosti. Ces. komisar obljubi, da bo interpellacijo vladi naznanil in o svojem času odgovoril. Preide se potem na dnevni red, katerega prva in glavna točka je sprememba šolskih postav, ktere je celi zbor kot odbor pretresal. Glavni zapopadek sprememb je ta: Dolžnost za obiskovanje šole začne se šestim in konča z dvanajstim letom. Deželni š. svet pa bo gledé na okoliščine lahko skrajšal to dolžnost od 7-11 leta. Za zidanje in ohranitev šolskih poslopij, za svečavo in kurjavo mora vsaka občina za se skrbeti; ko bi tega ne storila, bo skrbel za to okrajni š. svet. Učiteljska plačila se bodo na tri vrste razdelila in sicer ne bo v 1. vrsti manjši od 600 gld., v 2. manjši od 500 gld. in 3. vrsti manjši od 400 gld.; vrh tega dobi, kjer je več učencikov, vodja ali nadučitelj priklado.

Voditelj šole ima pravico do stanovanja, ki obsega dve sobi in druge potrebne prostore; če ni takega stanovanja, se mu da primerna odškodnina.

Ces. komisar tirja v imenu vladinem, naj se pri dolžnosti obiskovanja šol izreče, da morajo otroci od 12. do 14. leta obiskovati ponavljavno šolo — ali dež. zbor ni tega sprejel, tudi ni bila sprejeta določba, da smejo nadučiteljice, in začasni

podučitelji v zakon stopiti le z dovoljenjem okrajnega š. sveta. Po nasvetu Del-Torrea se je postava v drugem in tretjem branju potrdila z 8 zoper 7 glasov. — Sprejmejo se potem proračuni zaloga ubogih, gluho-nemih in ranjenih vojakov. Občini Fara se odpusti dolžnih 400 gld., če skaže, da jih je rabila za ubranenje kolere. Cesta iz Cervinjana v Castions se spozna za deželno. Bolnišnici v Gradu se dōvoli 300 gld. podpore. Zavzre se sklep mesta goriškega, po katerem bi se obdačile pijače in najemščine. V skrivni seji se je povikšala plača dež. uradnikom po 10%.

(O enajsti in dvanajsti seji prihodujč).

Dopisi.

Iz Kobaridske okolice 10. januarja 1874. — V lista 46. „Glasa“ od 14. novembra 1873 zavrnil je c. kr. poštar v Kobaridu Izidor žl. Pagliaruzzi Glasovega dopisnika v št. 45. v nekem pojasnilu, da naj se, ker poštno postave ne pozna, obrne sē svojo pritožbo zaradi nepostavnega uradovanja pri Kobaridskem poštnem uradu na pravi kraj — do sl. c. kr. direkcije v Trstu, katera je gotovo sprejme (prevzame), pretrese in postavno reši.

Sl. c. kr. poštna direkcija je to tudi storila z odlokom od 18. decembra 1873 št. 16318 ter ga dotičnemu naznanila po c. kr. okrajnemu glavarstvu v Tominu dne 23. decembra 1873 št. 4923. Iz odloka naj navedem samo, kar je bilo v 45. št. „Glasa“ grajano. „Tirjanje eneja solda za

vsako pismo tako vročeno ni dopuščeno in se mora ustaviti ter nepostavno vlečen denar strankam povrniti.“ — Opazek menda ni treba, naj si jih čitatelj sam naredi.

Iz Tominskega okraja 15. januarja. Na vse zadnje došlo je duhovnom učiteljem Tominskega okraja vendar tudi uradno sporočilo seje c. kr. okrajnega šolskega sveta 29. decembra 1873 in sicer dd.to 31. decembra 1873 št. 384. V tej seji je sl. c. kr. okrajno šolsko svetovalstvo obravnavalo pritožbo duhovnov učiteljev zaradi stalne plače. Dotični dopis pravi med drugim „C. kr. okrajno šolsko svetovalstvo je v tej seji vse dotične ramere v razvoji in presoj vzelo, a vendar ni moglo odobriti ono v omenjenih vlogah objavljene zahteve, temuž je zaradi za zdaj neugodnih okoliščin sklenilo, kakor sledi:

„Častitim duhovnikom, koji se bodo sē šolskim podučevanjem tudi zanaprej trudili, se ne more sicer dovoliti zahtevanih stalnih plačil, temuž se zagotovi, jim podeljevati dokazanemu trudu primerne i spodobne nagrade. V ta namen se je postavilo v prevdarek 4000 gold., koji se bodo o svojem času gosp. učiteljem za silo razdelili.“

Katere so bile tiste za zdaj neugodne okoliščine, zaradi katerih c. kr. glavarstvo ni moglo objavljene zahteve odobriti, ne morem zapopasti. Tirjali so duhovni učitelji Tominskega okraja to, kar imajo duhovni učitelji Goriškega in Sežanskega okraja že toliko časa. Njim se namreč plačuje truh, ne pa uspeh šolskega podučeva-

Listek.

Ivan Krstnik Mesar.

Domovina! lepa, krasna beseda! Narod dragi! srce v nemajoč klic. Kolikokrat sta ta dva pojma uže vzbudila v srcu spečikal za dela neumrjoča mož spominu ljudstva nepozabljivih! Vzvišenejši i velikodušnejši je pojem: človečanstvo. Krasno je za domovino delovati, za človeštvo truditi se, je krasnejše; častno je za domovino vmreti, za človeštvo se žrtovati, človeštvu posvetiti moči svoje, svoje življenje darovati, je častnejše. — Ako slavimo narodne junake, kteri se za svobodo naroda nijso bali žrtovati srčne svoje krvi, ako ljubimo može i se jih hvaležno spominjamo, kateri so domovini na žrtvenik položili marsikatero delo bistrega uma ali neutrudljivih rok, zakaj ne bi slavili mož, kteri so vse svoje življenje posvetili blagostanju človečanstva?

Mili mi narod slovenski! Majhen si, a iz srede tvoje se je prikazala uže marsikatera zvezdica na tvojem narodnem nebu,

marsikateri mož je povzdignil pod staro zastavo: „Vse za vero i narod“ uma svojega svitli meč. Mili narod moj! Majhen si, tvoja beseda med velikimi narodi le malo velja, a vendar tudi iz tvoje sredine se je povzdignil marsikateri duh na vzvišeni pojem človečanstva, ter njemu ne gledé razliko med Evropejcem i Hotentotom posvetil svoje moči. Evo, sedaj hočem ti pokazati še družega malo ti znanega moža. Toda ne ustraši se! Mož ta — o joj! — je Jezuit!

Ivan Krstnik Mesar je bil rojen v Gorici. Uborni so bili njegovi stariši, pobožnost bila je njih lepa lastnost. Priprosti stan roditeljev nij zadostoval mlademu Ivanu; želel je više ter, slede notranjemu klicu, podal se je na goriško učilišče. Pod vodstvom dobrih učiteljev z lastnim trudom ter neumorno pridnostjo je dokončal tek dolgih šolskih let v Gorici.

Leta 1695 — rojstvenega njegovega leta mi knjižica *), iz ktere sem te črtice

*) Undeni Graecenses Academici Suo Sanguine „Purpurati“. Graecis 1727.

posnel, ne naznanja — podá se v štirski Gradec na ondašnjo više učilišče. Radi so ga sprejeli med odgojence nadvojvodskega kolegija jezuitovskega reda. S posebnim veseljem se je poprijel modroslovja, obče so ga imenovali bistrega modrijana. Lehko mu je bilo razpravljati naj težavnejša vprašanja, i součenci so ga poslušali z največo pazljivostjo. Bil je prvak med vsemi. Da si je s takim postopanjem ljubezen svojih učiteljev zadobil, ter da so ga učitelji povsod odlikovali, nij dvoma.

Okoli leta 1699 postane duhovnik; zadnje preskušnje izvrstno izvrši, kajti v znanstvenem boju je premagal vse svoje nasprotnike. Pohvala mu je donela od vseh strani, i lahko bi se mu bila odprla pot do velike časti, ali njegovo srce je više želelo, človečanstvo je stalo pred njegovimi očmi, njega blagor je napolneval gorečo dušo, želel je svoj delokrog razširiti. Zaradi tega sklene stopiti v Družbo Jezusovo. Z veseljem ga sprejmejo. Ko je čas za pričetek novega življenja došel, pokličejo ga na Dunaj, kjer se je dve leti v premišljevanjih

nja. Kar se tam sme in zamore, bi bilo ravno v Tominskem šolskem okraju nemo-goče? — Kdo mi to pojasni? — V Sežanskem okraju n. pr. vdobi duhoven učitelj za 2 uri podučevanja na dan za šolsko leto 100 gl., za 4 ure 200 gl., in za 5 ur 300 gl., katere jim dotične davkarije v tistem času izplačajo, kakor svetnim učiteljem. Na Tominskem odločijo se duhovnu učitelju nagrada po *vspehu*, ki ga pri podučevanju dokaže, in to navadno še le več kot mesec dni po dokončanem šolskem letu; izplačuje se pri c. kr. davkarijah, toda precej neredno. Tako n. pr. duhovnom učiteljem na Bovškem določene jim nagrade za 1872/73 še sedaj niso izplačali.

Vsako pravilo ima pa tudi izjeme, tako dela c. kr. okrajni šolski svet v Tomine tudi izjemo. *Kar* odreka skupnej vlogi duhovnov učiteljev, *to* je privolil vlogi pozamesnega učitelja duhovna že poprej in ta vdobiva za svoj trud, ki ga ima sé podučevanjem v šoli po 4 ure na dan — 200 gl. na leto in sicer zagotovljene plače. C. kr. okrajni šolski svet bi bil moral torej, ako bi hotel dosleden biti, na došlo mu vlogo prašati dotične duhovne učitelje, po koliko ur na dan da se zavežejo, da se bodo se podučevanjem mladine trudili, in v prevdarek za nagrade postavljeni znesek 4000 gl. na ure podučevanja razdeliti, ta znesek naj bi se bil potem duhovnom učiteljem kot stalna plača zagotovil. Na ta način bi bil vsaki duhoven učitelj plačilo prejel *za svoj trud*, ne pa za *vspeh* — in sicer za *vsako uro* šolskega podučevanja površno računeno po 50 — 60 gl. na leto, — s komur bi bili vsi duhovni učitelji brez izjeme zadovoljni; njih tirjatev bi bila spolnjena.

Vendar večina c. kr. okr. šolskega sveta v to ni *mogla* privoliti, ker bi potem ne mogla nepovoljne duhovne učitelje s tim kaznovati, da jim manjšo nagrado, če tudi za večji trud, prisodi. Izgovor, da je nar bolj pravično, da se nagrade po *vspehu* podučevanja določujejo, je pač tako šepast, da se mu mora vsakdo, ki se je količkaj sé šolskim podučevanjem pečal, le smejati.

i v čednostih vadil i navadno obljubo storil. Še nekoliko časa podučuje v vednostih i čednosti tačas mu izročeno mladež, ali zapustiti jo je moral kajti povelje predstojnikov mu je odkazalo novo polje delovanja. Nij se prestrašil težavnega posla, ampak z radostjo sprejme ukaz, da naj odide v daljno *vzhodno Indijo*, kar priča njegov izrek: „Najlepša moja dneva sta ta: dan, ko sem bil sprejet v Jezusov red in dan ko sem dobil dovoljenje podati se v *Indijo*.“

Kakor hitro mu je bilo mogoče se napravi na pot, na Španjskem, v luki mesta Cadix stopi na ladijo; zapustivši za vselej Evropo, priporoči Bogu rojstno svojo domovino. Vožnja po morji je bila ugodna, zdrav i srečen dospe v mesto Makao na otoku enacega imena tik kitajskega cesarstva. Komaj nekaj dni tukaj postoji, a kmalu dobi povelje nadaljevati svoj pot v Tonkino, neko deželo na severni strani sedanjega carstva Anam; res polje delovanja za *eno* osebo je bilo preveliko, toda ljubezen svet premaga, navdušenost okrepuje

— Je morda učitelj kriv, da otroci iste starosti v istem razredu, nekateri prav dobro, drugi pa slabo napredujejo. — Kakoršen razloček se nahaja pri otrocih enega razreda, takošen in gotovo še večji bo razloček pri otrocih različnih občin. Ako se torej zasluženje učitelja po vspehu sodi, sodi se večkrat krivo. Kaj mora duhoven učitelj enega kraja za to, da ima manj duševno obdarovane otroke kot kateri drugi, da otroci ene občine zamorejo *velno* šolo obiskovati, druge pa ne in to zarad krajnih in letnih razmer, da pri vsem prizadevanju in trudu duhoven učitelj v enem kraju ne more toliko vspeha pokazati, kot drugi pri manjšem trudu. In vendar, ker ni enakega vspeha, ne sme biti enaka nagrada! to tirja pravicoljubnost c. kr. okr. šolskega sveta v Tominu. —

Spod Kraškega pogorja 21. januarja.

— Slišal bi bil, dragi čitatelj, od slehernega človeka, ki ima še iskrico vere in spoštovanja do nositeljev sv. vere ali duhovnov, kako so te dni vse meje morale dalje presegajočo „Sočo,“ vsi poštenjaki in obče spoštovani možje v dnu pekla obsojevali, ker tako škandaloželjna, dogodbe donša — če bi tudi istinite bile. — Onemu „poslanemu“ v 3. l. „S.“ se bere koj na prvi pogled lažnjivost in farizejstvo na obrazu. Jaz pa, ki imam priliko z Kostanjevi občevati, sem to, kar ono „poslano“. Boštjana Urdiha zadéva, od vse druge strani in clo od njegove lastne zlahte slišal. Ker je pa vsa stvar, ne sicer za one tri znane ščuvance na č. g. vikarja, pa za slovensko občinstvo predelikatna, da bi jo objavil po dostojnem listu, kakor je „Glas“, ne stavim drugega vprašanja znanim protivnikom g. vikarja nego to, da naj med njimi on, ki meni, da je brez greha, prvi nanj kamen vrže, kakor je nekđaj Krist farizejem dal. Slišal sem sam na lastne ušesa, da so vsi Kostanjevi boljših misli do duhovstva, nego je znani „Tr.“ in njegova stranka, ki že nad dve leti na vikarja hujska in sicer pri poštenjakih brez vspeha, tako da je ogromna večina hišnih gospodarjev (med

moč, blagoslov božji k vspehu pomaga. Res je sicer, pred njegovim prihodom so bili uže drugi pogumni možje iz ravno taistega reda versko ledino preoravati začeli, da ova država je proti koncu 17. stoletja mnogo kristjano v štela, a 12.000 duš je vendar prevelike breme, sosebno ker sovražniki sv. vere niso mirovali i kristjanom nij še sijalo solnce verske svobode.

Ivanovo delovanje v Tonkini je bilo le kratko, ker po kratkih mesecih se je moral zopet oddaljiti. Podal se je v Lienkieu, malo mestice na Kinežkem. Težak je bil začetek delovanja, ker se je ta kraj posebno odlikoval po svojih vražah i po udanosti do starih kogov. Hud boj je nastal med O. Ivanom i ondašnjimi bonci—duhovniki poganskimi. A iskrena navdušenost, prepričalna zgovernost i modra previdnost je premagala vse zapreke. V kratkem je to mestice štelo mnogo kristjanov i celo odličnejši med tamošnjimi prebivalci so se uklanjali uže sv. križu. Po neumornem delovanji O. Ivana je štelo mestice v kratkem času več kristjanov, nego poga-

135 jih je nad 110) na č. g. vikarja strani, kakor pričujejo podpisi, ki so se preteklo poletje zanj nabirali — Predlanskem se je še „Soča“ za nedolžno štulila, češ da, ker je slovenski narod sploh katolišk, tudi ona sloni na tej podlagi, če tudi ni to v pravih izrečeno! — O ti farizejska hinavščina!

Ogled.

Avstrija. Domačega gradiva nimajo veliko dunajski časnikarji, zato še zmeraj obdelujejo konfessionalne postave; ali bolj ko se bliža začetek zborovanja državnega zbora, manj zanesljivega se ve o njih. Za naj nujniši imajo liberalci civilni zakon; pa officiozna „Bohemia“ jim dokazuje, da s civilnim zakonom ne gre tako hitro in lahko, kakor oni mislijo, češ, da treba popred marsikaj spremeniti v državljanskem zakoniku v tistih rečeh, ki se nanašajo na zakonsko pravo. In tudi „N. fr. Presse“ je že to spoznala. Dalje se vrté časnikarski razgovori tudi o tem, ali je cesar že pregledal načrte konfessionalnih postal in dal dovoljenje, da se smejo zboru predložiti, ali ne. *) Počakajmo še nekaj časa, in vse se nam pojasni.

Druga polovica sessije *deželnih zborov*, kar jih je še zborovalo po novem letu — ni bila sploh nič manj zanimiva, ko prva — v starem letu. Federalistični potres se je tu pa tam zopet čutil; naj hujske se je potresel ustavoverski malik — namreč aprilna postava zastran direktnih volitev — v tiroljskem zboru, ktereга večina se je zavarovala (po grofu Brandis-u) proti direktnim volitvam, kolikor utegnejo biti na škodo tiroljski deželi. In, čudno! V tem, ko so unidan predarlski zbor zavoljo enake reči sklenili, ni grof Taaffe (tiroljski namestnik in vladin komisar) ene besedice črhnil, ko se je omenjena izjava v tiroljskem zboru brala. Vlada namreč dobro ve, da če tiroljski zbor razpusti, ne spravi nikdar tacega družega skup, da bi bil njej

*) Dal je dovoljenje 19. t. m.

nov. Dokončavši svoje delo odrinó O. Ivan zopet v Tonkino.

Z novimi močmi začne O. Mesar v Tonkini svoje delovanje. Skrbel je z ognjem kristjanske ljubezni za izročene duše, katoliška vera so je zmiraj bolj razširjala. Nij čuda, da tudi tukaj sovražnik nij miroval, da so nasprotniki gledali z zavidnim očesom blagonosno delovanje neumornega Ivana. Nevošljivost se je pričela, vladar je začel sumiti, kajti preveč rad je poslušal obrekovanje svojih dvorskih priveržencev, da naj se Evropejcev váruje, ker oni ne mislijo na blagor ljudstva, ampak le na razpor med prebivalci, da kalijo javni mir, da z darovi ljudstvo na svojo stran spravljajo, da bi se potem tem lahkeje ljudstva i dežele polastili, Knez se je zbal za svoj prestol i neodvisnost dežele.

Bila je ravno nedelja Vstajenja Gospodovega. Več tisoč kristjanov se zbere, da bi po stari kristjanskej šegi slavili slavo premagalca smrti. O. Ivan opravlja navadno slovesnost, ko se nenadoma preganjanje kristjanov pred cerkvijo začne. Siloma razlo-

ugodniši, ko sedanji. Za to pa raji marsikaj zamolči in spregleda. — V pemskem zboru so si ustavoverci sami med seboj v neki reči navskriž. Šlo je za to, ali imajo vžitniki cerkvenih posestev volilno pravico v velikem posestvu. Nasvetovalo se je v zbornici, da naj se iz volilnih imenikov izbrisejo; ali namestnik, g. Koller, je krepko govoril proti temu nasvetu. Poročevalec odsekov je prihranil odseku in večini v zboru blamažo s tem, da je sprožil nasvet, naj bi odsek stvar še enkrat pretehtal. Vsled teh reči pa je nastalo mrzenje med vlado (kajti za Kollerjem stojé ministri) in med dr. Herbstom, voditeljem ustavakov v pemskem zboru kakor tudi levičnjakov na Dunaji. Če se Herbst postavi, bo lahko precej nagajal ministerstvu v državnem zboru, kakor je že v Pragi začel. — V tržaškem mestno-deželnem zboru je bilo v zadnji seji 17/1 precej ropota. Šlo je za preuredbo mestnega statuta (in poprej za odpravo službe božje v ljudskih in srednjih šolah. Prišlo je tako daleč, da je 14 starešin zdržavši se glasovanja (o statutu) zbornico zapustilo. Škandal na galeriji je bil strašen. Drugi dan je došel telegram, da je zbor sklenjen, kakor uni pot v Vorrarlbergu. Več drugi krat.

Naj važnija notranja zadeva pa so volitve za državni zbor na Pemskem. Dne 16. t. m. so se izvršile volitve mest in trgov in sicer še sijajniše, ko 10. t. m. v kmečkih volilnih okrajih. Mladi Čehi so skoz in skoz tako sramotno propadli, da ni tacega propada nikdo pričakoval. Njihova sramota je tem večja, ker je manjšina glasov, ki so jih njih kandidatje dobili, še manjša, nego neznamenita manjšina ustavaskih kandidatov. Sad sedanje volitve je, da na Češkem ni več mladočeške stranke, ampak le še nekaka frakcija (odlomek), namreč frakcija „Narodnih listov“.

Da je to resnično, kažejo te-le številke: O prvi volitvi (kmečkih občin) je volilo za staročeške kandidate 4835 volilcev; vsak volilec zastopa 500 duš, torej se je izreklo za „staročeško“ politiko (da naj se namreč passivna opozicija nada-

mijo pogani vrata, s proklinjevanjem se napolni vèža božja, meči se bliskajo. Divje napadejo razljuteni neverniki neoborožene kristjane, smrt žugajo vsem taistim, ki ne bi hoteli naglo se odpovedati Bogu kristjanskemu ter povrniti se h starim bogovom. Gotovo bi bil tudi naš Ivan uže tukaj smrt našel, ali ne strah pred smrtjo, ampak čista ljubezen do ostalih kristjanov ga je primorala, da je z mnogimi drugimi pobegnil, ker boljše se mu je zdelo, da ostane živ skrbljiv oče, da se sirote zapuščene od svojega voditelja zopet v nevero ne pogreznejo. Srce mu je krvavilo vidivšemu, da so se nekateri krščenci prestrašeni zopet povrnili v prejšnje zmote. Kjerkoli je bilo mogoče, podpiral jih je, obiskoval, donášal vere tolažbo vsem, ki so boječi se ljutih preganjalcev živeli med skalovjem i po puščavah.

Dolgo bi bil svoj vzvišeni posel tolažnika i učenika še nadaljeval, a druga nevihta se je zbirala nad njegovo glavo. V tem času namreč so divjali oboroženi pagani po celem tonkinskem carstvu, rekoč, da imajo od vladarja povelje, da po celej

ljuje), 2 milijona, 417 tisuč in 500 glasov. Za politiko „mladih“ (kteri hočejo iti v deželni zbor pemski), je bilo samo 800 glasov, zastopajočih 40 tisuč ljudi. To pa ni več stranka memo une ogromne večine. Kaj pa še le zdaj, ko so se jej pridružili še glasovi mestne intelligencije!? To zmaggo „starih“ pobiti, „Narodni listi“ tudi živo čutijo; zato so preobrnil taktiko; oni trdijo, da so „reakcionarji“ (nazadnjaki) premagali „naprednjake“ in „svobodnjake“. Tako jim tudi prijatli ustavaki pritrjujejo. (Ni nam treba omenjati, da so Mladoslovinci le posnemalci Mladočehov v vseh rečeh, in da kašljajo in kihajo in se vsikavajo, kakor na Češkem privrženci „Narodnih listov“.) Vsi časniki — vsak po svoji barvi — prinašajo poročila in razprave o českih volitvah. Kako je dunajskim ministrom in vladajoči večini državnega zbora pri sreč, ni težko misliti si. Nada, da spravijo s pomočjo Mladočehov državno-pravno opozicijo na državno-zborni led, splavala jim je po Donavi. — Radovedni smo zdaj, kako se bodo gospodje levičnjaki držali nasproti nasvetu Hohenwartovemu, sproženemu pred božičnimi prazniki z ozirom na tedanje pismo prejšnjih českih poslancev, v katerem naznanjajo, da in zakaj ne morejo priti v dunajski zbor. — Znano je, da se je državni zbor zopet začel 21. januarja.

Vnanje države. *Rim in Berlin.* Ko smo v poslednjem listu nekaj omenili o neki papeževi „buli“ (pismu), zadevajoči voljenje novega papeža, pozdevalo se nam je že, da bo treba o tem še večkrat govoriti. Stvar je prevažna. Gotovo je, da je Pij IX., kakor proti koncu preteklega stoletja njegov prednik Pij VI., vse, česar treba, preskrbel, da ne bo zavir in zmešnjav, ko bo treba po njegovi smrti voliti naslednika — novega papeža, ampak da bo volitev prosta, in da ne bo nobeden mogočnjak kardinalov pritiskal, da naj volé tega ali tega. Prav to pa ni po godu nekterim svetnim vladam, sosebno ne pruskonemški in italijanski. Oni dve, namreč, bi

državi ne sme noben kristjan bivati, ter da so pooblastjeni vsacega kristjana z zgubo premoženja i s prognanstvom kaznovati. Ta ukaz je veljal posebno katoliškim duhovnikom, kajti: „udari pastirja — i ovce se razkropijo.“ Vsled tega so morali mnogi po ječah tugovati.

Zgodilo se je, da, ko je O. Ivan obiskoval preganjane svoje sinove, spečali so ga ti trinogi oboroženi, i spoznavši Evropejca i oznanovalca nove postave, planejo razljuteni nad njega. Brez strahu se razodene velikodušni Ivan kot katoliškega duhovnika, ki nij iz družega namena, nego samo zaradi časti božje popustil lepo domovino ter iz daljnjih krajev prišel oznanovat vero Kristovo. Nič ne pomaga, zgrabijo ga, roki mu na hrbet zvežejo ter ga v ječo odpeljejo. Da bi pa ne pobegnil, uklenivši mu tudi še težke verige na desno roko i levo nogo, postavijo mu ojstre varuhe.

V srce ga je peklo, da nij mogel v tej siloviti stiski svojim bratom navadne tolažbe donášati, da je vse upanje, nadaljevati svojo blagonosno delo, popolnoma zgi-

radi imeli takega papeža, da bi k vsemu pohlevno prikimal, kar oni počinjate zoper katoliško cerkev, zoper njene pravice in njenega glavarja. Ker zdaj v Rimu vlada zedinjene Italije gospodinji, za njo pa mojster Bismark gospodari, bilo bi se bati, da, ko bi se zbrali kardinali k volitvi novega papeža v Rimu, bi jim usilila Prus in Italijan kterege svojega „moža“. Zato je Pij IX. za tak primerljej, za primerljej ko bi nevarnost nastala, odpravil tisto zapoved, vsled ktere se mora novi papež voliti tam, kjer poprejšnji umrje. [Tako je bil tudi Pij VII (po smrti Pija VI.) v Benedkah 14/3 1800 izvoljen, a ne na Francoskem, v Valenci, kjer je bil 29/8 1799 prednik umrl.] Tudi še nekterih družik nebitvenih pravil in šeg je sedanji papež kardinale oprostil. Papeževo bulo, ki te reči določuje, so nekteri zastopniki tujih vlad v Rimu že davno zavohali in si prizadevali, o njej kaj natančnega izvedeti. Kar naenkrat priobči (9. t. m.) „Kölner Zeitg.“ nemško prestavo — kakor je ona trdila — papeževe bule, in čez nekaj dni je prinesla tudi latinski izvorni tekst, in sicer tako pisan, da mora biti pravemu papeževemu pismu, kakor jajce jajcu podobno. In zdaj imajo časniki kaj opraviti s tem pismom, če je namreč pravo ali ne. De danes ni še to dognano, ali liberalni listi in sosebno organi pruske vlade na ves glas vpijejo: Vidite, papež je vse stare postave katoliške cerkve, ktere se nanašajo na volitev papeža, — ovrigel; to ni več stara katoliška cerkev, ki jo bo na tak novi način izvoljeni prihodnji papež zastopal in vladal; svetne oblasti ne bodo smele imeti nič več z njim opraviti; vojska tedaj zoper njega in cerkev njegovo itd. In tako govorijo časniki in ljudje, kterim je za kat. cerkev in njenega glavarja toliko mar, kolikor za lanski sneg, kteri le želé, da bi zginila sè sveta, raji danes ko jutre. Česa se imajo držati naši bralci v teh homatijah, ki jih delajo in bodo delali zlobneži in nevedneži? Tega le pravila: Papeži prejšnjih steletij so šege in pravila zustran voljenja novega papeža sami od sebe

nilo. Kolikokrat je obrnil solzno svoje oko proti široki pustini, kjer so razkropljeni brate po njem tugovali! Videl je v duhu zapuščene svoje sinove, ki so z razpetimi rokami iskali svojega tolažnika, dobrotnika. A vendar pogumna duša nij opešala. pri Bogu je našla tolažbo potrtemu sreč. Uže deseti mesec je tekkel i O. Ivan je še zdihoval v ječi, toda upanje, da bi še kdaj videl svoje verne sinove, pojemalo je od dne do dne, kajti moči so pešale, telo je uže zaradi prestanih težav i vednega dela želelo večnega počitka. Umril je priporočivši Bogu tonkinske prebivalce, kot mučenik za mrazom, lakoto i silovitim trpljenjem dne 15. junija 1723, po 17 letnem vspešnem delovanji v vshodni Indiji.

Mož je naš, to priča njegovo čisto slovensko imé, uborni mu stariši, to priča njegov slovenski rojstveni kraj v sedaj — žalibog! — uže tako pollaščeni Gorici.

C....

ustanovili in uredili, — papeži sedanjim imajo torej tudi pravico, ta pravila prenarediti ali odpraviti. Edino to je bistveno: Novi papež mora imeti dve tretjini glasov nazočih kardinalov.

Nemčija se je o novih volitvah za (občni) nemški državni zbor v novi podobi pokazala. Z veseljem uaznanjamo, da so katoličani veliko večino memo svojih poslancev dosegli; sosebno na Bavarskem, celó v glavnih mestih (v Monakovem, Augsburgu) so sijajno zmogli. Druga prikažen je ta, da so rogovileži socialni demokrati (zastopniki delalcev, kot 4. stanú) tudi nepričakovano število svojih mož izvolili. Večina v novem zboru ostane sicer še zmeraj Bismarkovska, ali računati bo treba z novimi faktorji že zdaj, in kaj še le v prihodnje!

Katoličani že zdaj tudi v zboru hudo pritiskajo vlado in vladajočo zbornó večinó. Te dni je Malinekrodt zabrusil Bismarku v zobe očitanje, da je hotel prodati Franciji (Napoleonu) nekaj nemške zemlje. Kakor ranjen lev je Bismark zarjovel in začel trditi, da on ni nikdar nameraval ni ene vasi, ni kakega „detelišča nemškega“ Franciji prepustiti. Malinekrodt se je sklicaval na Lamarmora-vo knjigo. Več o tem drugi pot. Tako tudi o čedalje važniši novi razmeri med Bismarkom in Francoskem.

Domače novice.

(Duhovne vaje) so imeli tukajšni bogoslovci od 18. jan. zvečer do 23. zjutro. Vodili so jih pr. g. prof. Stefan Kociančič. K sklepu so prevzvišeni knezo-nadškof maševali in bogoslovce obhajali.

(Deželnega zbora) zadnja seja je bila v saboto 17. t. m.

Razne vesti.

— Pomiloščenje. Njihovo Veličanstvo presvitli cesar so o priliki petindvajsetletnice svojega vladanja nad 500 jetnikom odpustili več ali manj kazni, med temi jih je 29 v Kopru in 15 v Gradiški.

— Služba podučitelja v Cerknem s plačilom 500 gl. je do 26/2 razpisana.

— Opomba o „Pratiki za leto 1874.“ — V prvih iztisih letošnje „Pratike“ se pri luninih spremilih nahajajo nekatere napake v tem, da so ti spremeni med vremenskimi znamenji stavljeni skozi in skozi za 3 dni prepozno, in je tudi zadaj pri spremilih po mesecih sestavljenih — peti spremen meseca novembra, in to zadnji krajec 30. dne ob 8. uri 18 m. zvečer izpuščen. Konečno je tudi sv. Frančišek S. bil napačno stavljen na 5. dan, mesto na 4. dan oktobra.

Vse te napake so se koj popravile, ko so pratikarji napake zapazili, in od srede novembra meseca so se že oddajale popravljene „Pratike“, ki se tudi zdaj še dobé v Blaznikovi tiskarni na Bregu v Ljubljani. Po smrti večletnega pratikarja gosp. župnika Blaža Potočnika se je novim prvič vrinila napaka, katera se ne bode več ponovila. („Nov.“)

— Falimenti lanskega leta. — Nobeno leto ni menda v našem cesarstvu toliko ljudi na kant prišlo (faliralo), kakor lansko, katero je zato imé dobilo „denarnega poloma“. Wertheimerjev „Geschäftsbericht“ nam kaže 1377 velikih falimentov, tedaj 400 več kakor predlanskem; v tem številu pa niso zasebniki in majhni trgovci oli obrtniki, katerih je neštivilno veliko na kant prišlo. — Največ večih falimentov je bilo na Ogorskem: 966 v vsem skupaj; izmed teh jih je bilo samo v Peštu in Budi 167 (memo 97 predlanskega leta); v Segedinu jih je bilo 13, med katerimi je kreditna banka ljudi najhuje zadela, v Šopronu 13, kjer so padle trgovska banka, kreditna banka in eskomptna banka. V Avstriji je zadelo največ falimentov zgornjo in dolnjo Avstrijo, namreč 308, med katerimi bilo jih je samo na Dunaji 234 (predlanskem le 163 in ne tako hudih), v Lineu 8, v Salzburgu 7. V Galiciji je bilo 61 velikih falimentov, — na Moravskem in v Šleziji še več, samo v Brni 35, Iglavu 8, Olomucu 6 itd., v vsem skupaj 118, tedaj za 51 več memo predlanskega leta. Na Českem, kjer je predlanskem bilo le 51 falimentov, bilo jih je lani 145, v Pragi sami 31, Reichenbergu 9 itd. Na Štajarskem, Koroškem, Kranjskem in Tirolskem skupaj jih je bilo 58, med temi v Gradeu 8, med njimi kreditna banka, v Celji 2, v Mariboru 4, v Ljubljani 8, v Celovcu 6, v Insbrodu 5, v Botzenu 2. V Istri in Dalmaciji so šteli 21 falimentov, izmed katerih jih je 17 bilo samo v Trstu tacih, ki so jih zelo čutili tudi na Dunaji.

— Goveja kuga na Kranjskem je za zdaj zopet zatrta. Zatrosila se je lani decembra meseca iz Hrvaškega v 6 krajev: v Česnice okraja Krškega in v Žužemberk, Srebernice, Judiščino, Lokve in Staritrng okraja Novomeškega; poginila so v vsem skupaj 4 goveda, pobitih je bilo 21.

— Za pregnano duhovščino v Švici je daroval č. g. Jožef Čermiel, spovednik na sv. Gori, 10 gold. v srebru.

Listnica vredništva: — G. pisatelja Val. St.: Za takrat prepozno došlo.

Gospodarske stvari.

O gnojenji vinogradov.

(Dalje in konec.)

Ljudski učitelj mora učiti mladega kmetiča o tistem premetu, s katerim se bo pečal, zakaj se uči zidar zidariti i. t.

Nadejam se, da bo do tega prišlo, da se bo od ljudskega učitelja zahtevalo, da bo sposoben tudi za kmetijski poduk, mesto da bi od njega, kakor nekdanj, se zahtevalo, da bi dobro znal orgljati in kako polko svirati ali na gosle kaj napraviti.

Ljudski učitelj mora se izobraziti in mora postati častitljiva oseba, katero bo vsakter spoštoval, to pa bo, če bo dejansko in prav popolnoma izobrazeval ljudstvo posebno kmetiče, ki mu bodo hvaležni. Blagor pa potem g. učiteljem, ki si bodo vtem zaslužili večni spomin in občno hvaležnost, ker ravno oni bodo pravi in zdatni pionirji

za zboljševanje in napredek kmetijstva tedaj ljudskega blagostanja.

Že sem nekoliko zašel, toda vedno v meni goreča želja, da bi ljudski učitelji podučevali mladež v kmetijstvu, po kateri poti edino je mogoče vsestransko pospešiti napredek, me je v to zapeljala. Da pa vinogradu povrnemo in damo, kar je njegovega, brez da bi mogli kupiti umetnih gnojev, imamo vendar še eno pot, po kateri tudi na malej kmetiji potrebno množino gnojja napiavimo. Koliko odpadkov ni v vsakterem gospodarstvu! Še celo mestjan jih ima in mora še plačati, da mu jih odneso iz hiše. Umen kmetovavec bo gotovo na vse to pazil in vsako reč bo znal porabiti. Priden vinorejec mora ne le marljivo obdelavati vinograd, on mora se pečati tudi z napravo gnojja. Kako pa, ko ima le majhen hlev? Gotovo! on bo moral drugde iskati, da gnojni kup doma pomnoži. Koliko ne požge derv, koliko ne nabere trsja pri obrezavanji, mandanji i. t.? Mar ni stem pridobil mnogo „kalija“ ki je jako imeniten živež za trto. Rekel sem pa, da trta potrebuje dokaj fosforne kisline. Odkod bo to dobil? Tudi tega ima dovolj doma. Koliko fosfornokislih soli nima scavnica človeška in živalska! Le nabirati jo treba v dobre neprodrljive jame in z njo polivati gnojni kup. Tu in tam nahaja kosti, vse mora pobrati, jih posušiti, potem raztolči in razkrojiti in jih primešati gnojnemu kupu.

Po tej poti, dragi vinorejci, bomo dobili dovolj gnojja in potem bomo imeli vsako jesen polne sode in polne kleti. Dokler se ne bo varčno skrbelo za vsak odpadek, dokler se ne bo znalo vravnati gnojišča, toliko časa ne smemo upati, da bo trtoreja prav popolna.

Kak je pa razložek med trto, ktere je dobro pognojeno, in onej, ki životari v revnej pozabljeni zemlji? Dragi moj! kakor človek, ki je dobro rejen in drug, ki mora hudo stradati; prvi lahko dela, je zdrav, krepek in za težko delo sposoben, poslednji je reven in pri težjem delu hitro opeša.

Trta mora tudi delati, to je, ona mora napravljati grozdje, to pa bo stonila, ko bo imela dovolj dobre hrane v zemlji. Revna opešana trtica malo grozdov nastavi, in še manj jih izdela, sploh je bolezní bolj podvržena.

Vinorejec! ako hočeš od tvojega vinograda mnogo vina, čuj na gnoj in pečaj se z gnojiščem. Res je, da dobro obdelovanje je polovično gnojenje, pa še resničneje je, da je dobro gnojenje, dvo-no obdelovanje.

„Gosp. list.“

Poslano.

S tem naznanjam, da od peticije, vložene dne 19. oziroma 20. in 22. oktobra p. l. na slavno c. k. okrajno šolsko svetovalstvo v Tominu, enkrat za vselej odstopim. *)

Kreda dne 21. januarja 1874.

Juri Lapajne
vikar in učitelj.

*) Ni dosledno, č. gospodine! — Ur.